[illegible] स्कुरत्या [illegible] मांगिमा हृ [illegible] नमः [illegible] किमाः लिप्तं [illegible] संकलित [illegible] मेघा [illegible]
[illegible] सम्भ्रा [illegible] सामी [illegible] मौद्रिक [illegible] धारणमभिद्विते [illegible] परमा [illegible]
पारदाः [illegible] इत्या [illegible] स्त्रीका [illegible] ॥ ३ ॥ [illegible] विधा [illegible]
कायामावी [illegible] नवपत्र [illegible] वग्रहस्तु [illegible] नावं [illegible] विधाता [illegible] शुभविभ्रला

अथमेघ [illegible] तीविवक्षा कामयधूर्वि बोधिता विधिना [illegible] दृश्यतामन्ये [illegible] ग्रह [illegible]
[illegible] नयोर्वकारः [illegible] विलोनेनविधे [illegible] प्रियमस्य [illegible]

क्रियार्थे क्रियायां लृट् [illegible] विधिर्विधाने दैवेऽपीत्यमरः [illegible] बोधितानि [illegible] फलोदया ॥
[illegible] भावः [illegible] चेष्टेत्यमरः [illegible] विलोचने
[illegible] इत्यर्थः [illegible] इत्याह [illegible]
[illegible] इत्यर्थः तयोर्नौ चन्द्र [illegible] क्रियापदं तया सम्बन्धे षष्ठी [illegible]

कुं॰ मं॰
१

त्वलीयान्तकरत्साक्रांतं प्रथमस्त्रीभूतस्यतमन्तं भविलुप्त दौर्न्तमं तं नवि वेद॰ नवापरिज्ञानाहि॰ दृष्ट्वा वक्रीत
र्थ॰ यानु पीलिङ्गुसेन अपि प्रथमभ्रमान् योरिस्मर्थ॰ दृजीविनमायजीवसी आरागत थारयासि॰ काश्चिदिसं।
भिधायका ३ स्थित यात्रयारम्भो पुरोग्रे हितोसुरूपस्याक्र तिरिवाकृतिर्यस्याः तमुरूपाकृतिः केपलमेक
हुकोपालतभस्मरदृशेन्दृश्वनुरूपत्वा भिभाव॰ कृपुयोति अथप्रभस्मरदृशीनान सहृनर्थवि दूलाविक्र

भूविज्ञीचितनाथतीवसीत्यभिधायोस्यितथातयाधुर॰ दृशेपुरूपाक्रतिरिति तोहरकोपालभस्मके वलं ३
अथसापुनरेवविकृताव सुधालिंगनधूसरलजीविताला पार्श्वकोरं भ्रूदुंजास्मडुः स्योमि रकुर्वती॰
स्वती ४

यावसुधालिंगनेनहितिलुंठचेनधूसरो स्तनो यस्या सा॰ तथोक्ता स्वांगाप्तोपसर्जनादि तिङीपु॰ विकीर्णमूर्द्धजा
विशिष्टके शासा तिः स्वतीवतम॰ मितत्रस्याम्प्राणिङ्गस्वधः आजंपरस्यादिनाक्रमायोडो पूसमडुः स्योम्व
तुल्यशोकंकुर्वती हयविलतापकारिवेदितवती विलोप॰ वरिदेहनमितुभार॰ दृश्यमानेति तत्र यस्काले
नाजंकरणेलाधकन्मसमायोगजे द्विपेकुचेत्सभर॰ कांतिमज्ञयास्ये दृश्यमेन हेतुना विलासिनाथिलासती ५

तानां जीवकुमुद्वनस्य संभ्रमः इति पितुराज्ञया यः उपमीयते। ने मे तितरां उपमानं अत्र भवतः तत्कारणमिदं दृष्टीः
सां स्वरूपस्पर्गं संभवमीभूतमिस्वर्थ. कारणात्कार्य समर्थं न स्वरूपो यानस्कास. धारा दृष्टि गति जीवभावि गण।
विमप्रूर्वतपालापो विलास इति कीर्तित। १। कलुषेति। हे प्रिय हतसेतुबंधलो जल संबालो जलप्रदो नलमी
मिव जैलेकार्यप्रेजी विलामिति प्रीयः लदशी न जीवितात्मदया दृष्टा प्रात्मा कुमुविकीर्यकुत्रानिहिप्यदत्रा

उपमानमस्ति शस्तिनां कारणायत्त्वकान्दिमन्नथा तदिदं गतमीदृशीर्षणां न विदीर्थ्यकठिनात्वतु स्विय:
कलुमांतरं धीमजीवितां विलिकीर्य्यज्ञगामिनलसो हृद नलिनीहतसेतुबंधनो जलसयातदवासिविकुल: ६
हतबानसितविप्रियनमेप्रतिकूलनचेतेमया कृत किमकारणमेवदर्शनपिलपसीतयेमरीयमिं॥ ७॥

मित्रसौहृदः हारात्मक सौहार्दः सन्नविधुतः पलायितोसि सेतुसौहृद योस्यि हेतु चेसामर्थं सुहृदयस्य भावः
सौहार्दः युवादित्वादणप्रत्ययः हृदयस्य हल्लेखपदलोपेषोक्षिति हृदादेशः अग्निहृद्भावात् कृद्गासिध्वंते
दृष्टपदस्वचेतसुभयेदृद्धिः स्यात् यथा सुहृदो भावः सौहार्दमिति भदेवाहवामनः सौहृद दौहृद श्रद्धावशिष्ट
भावादिनि। ६। कलुषानेति। स्वमेमम विप्रियं अप्रियं न कृतमसि मया ते प्रतिकूलम प्रियं न कृतं अकारणं

कु॰टी
२

निष्कारमेव पस्त्वतिपकास्तूपकारणाभावादूपीत्यर्थः क्रियाविशेषणमेतत् साधित्वपं येरुद्धिमाऽपीतिभ
वः स्वयंदर्शितंकिं न्वियं शक्रियागृहगात्मु नेष्वी ७ विजियमाणक्रतेस्मरसितस्मरमेवत्वागुरोः इमोत
स्ववलितेषु बंधनं च्युतकेसरदूषितेस्मरागान्धतसौत्वललाडिलाविधा ८ इममोजस्ववलितेहना मन्याथा
देशुगेयनाभिकुलेनयेरहिविश्व मेव त्वागुरोवधवेस्मरस्तुतस्मररतिवा स्वसमादपिकारेणादि इमद
र्शनेमितिभावः ५॥

स्मरतिस्मरमेवत्वागुरो इमोवस्ववलितेषु बंधनं च्युतकेशरदूषितेस्मरागान्धपतत्सोन्वललाडितानि
याः इदयेवलालोति मत्प्रियपदवोचस्तदेवेमिकं तवं उपचारपदं नचेदिदं त्वमवकथमहारति॥

कस्मैयस्त्वीतिस्मरवाक्यानुवादः इति एवं त्वं मत्प्रियेयद्वचनमवोच उक्तवानसि प्रमोदवः स्वउपमिस्तुभा
षः सत्कैतवं मयेभिप्रियेतिमत्वेदं वचनउपचारपदं अयथार्थमानंनचेवमनगशशीरः रतिस्तु कथंस्वह
तात्मतयाश्रामपनालोच्यात्मितमविनष्टमिति विलापादितिभावः ११ नषमे कंश्चिद्विचारः किंतु लोक
लोचयदृत्यदृत्याह परलोकेति स्वहपरलोकप्राणिनयप्रकाशिनःत्वमिर्वोविलसत्वेनानुगमनका २

नमिपातः स्वच्छेनो नवपदवीं प्रतिपन्नेव गमिष्यामि वामसुमा भीत्यर्थः। प्रत्रोनालिमेवि चारइतिभावः। किंतु विधिनी दे
वेन एव रोज्य लोको वंचितः अनारितः कुतः हे हिनां सुखस्याध्यधीनं खलु। अधीनशब्दस्य शौडादित्वात्समासः प्रमीसो इति
निसमासः। स्वयदुद्दिश्यादिनात्र पूर्वपदात् समन्यजाषि सुखप्राप्तेः कुतः सुखमितिभावः। मंदवाहो हे प्रिय
मनो निमिरेण खवगुंठिते अधुनैव पुरमार्गे घनशङ्कविक्लवा भीमा शिवा कामिनां रमनिशायिनु त्वदृ

परलोकनवप्रकासिनः प्रतिपन्नेपदवीमहं नच। विधिनाजनएषवंचितस्त्वदधीनंखलुदेहिनांसुखम्॥ २०॥
रजनीतिमिरावकुंठितेपुरमार्गेघनशब्दविक्लवाः वसतिंप्रियकामिनांप्रियास्त्वदृतेप्रापयितुंकईश्वरः॥ २१॥

नेत्राविना। अन्यारादितरर्ते इति पंचमी। कईश्वरः शक्तः नकश्चिदित्यर्थः। नहिकामांधानांभीतिरस्तीतिभावः॥ २१॥
नयनेति। अरुणानि नयनानि घूर्णयन् भ्रमयन् अमदानां वारुणीमदो मा ह्यममधुना त्वय्यसति विडंबनामाह
तिमात्रं मदनाभावे मदस्य निष्फलत्वादिति भावः। तथा। मद्यो मदोद्दीपनसाधनमभूदिति। २२। अवगम्येति।
हे प्रशरीर प्रियबंधो चिरसस्वप्नवपुः अकथाम सपद्यमानं कृतं कथीकृतं शाह्ममात्रावशिष्टं अवगम्य त्वा
। तथा पदे पदे प्रतिपदं विभक्त्यादिकं वचनानि स्खलयन् विपर्यासयन् ५३

कु॰टी
३

त्वान्निष्कलोदयः उदीप्याभावादुद्दीपनत्वेकत्वादितिभावः निशाकरः बहुलेकृष्णपक्षेगतस्सन्नितनुतांकार्श्यं
उःखयणाकृशान्मोप्यतिक्षयामेष्यतिरितिवु. त्वामिवेत्यर्थः २३ हरितेति. हरितचतदरुणंचवर्णौविशेषेणेनितत
नत्तुरुपः हरिताहरुणंचारुबंधनहेतेपुत्वस्यथस्वस्तत्वयोरुः कलेनाव्यक्तरागेणपुंस्कोकिलपाशेनसूचितः
अनुभावितरूपात्तवर्णकार्यत्वात् कलशब्दस्येतिभावः नवचूतप्रसवोनूतनचूतकुसुमंसंप्रतिकस्त्वा

नयनान्यरुणानिघूर्णयन्वचनानिस्खलयन्पदेपदे असतिस्वमियाहरतिमदःप्रमदानामधुनाविडंब
ना २४ अवगम्यकथीकृतंवपुःप्रियबंधोस्तवनिष्फलोदयः बहुलेपिगतेनिशाकरस्तनुतांदुःखमेन
गमिष्यति २५ हरितारुणचारुबंधनःकलपुंस्कोकिलवाक्सूचितःवदसंप्रतिकस्यबाणतामनवचूतप्रसवो
गमिष्यति २६

त्वामंगमिष्यति वदप्रसवबाणधनुरभावादितिभावः २६ स्खलितेति त्वयानेकशोबहुवारान्धनुषो
गुणकर्मणिमौर्विकार्थेगुणत्वकर्मणिविनियोजिता अर्पिताएवमलिपंक्तिः कलरुतास्वनितैस्तध्वनिभिर्वि
हतैःकूजितैःगुरुशोकदुर्भरदुःखांगुरुणोव्यनितेषुतेष्वितिरदुर्भरइतिशब्दाणोवेमांमनुरोदतीव ॥ उपग
नवसौ नकमैकल्लेहदादिभ्यःसार्वधातुकइतिइडागमः २७ प्रतिपद्येति ःनावस्तुनःपमिनाहरवपुःपति ३

पद्यप्राग्भवस्थित: सत्वं मधुरालापेषु प्रियोक्तिषु निसर्गं पंडितोस्त्वभावं प्रगल्भा कोकिला सनिहूतिपदेषु सुरतादु
निस्थानेषु आदिशाज्ञाज्ञापयप्रगल्भता पदन्यायधिकाऽनिभाव: ऊचितंतस्यापिहूतिशब्दस्यच्छदो भंगाभयात्
हत्वत्वं अपिमायमर्थेसकुर्ध्यां मनोभगान्यज्ञोऽइरामितिदोचित. योऽनिवहुलग्रहणात्‌ हूस्वइतिवल्लभ: २६
शिरश्रेणि हेस्मर। शिरसाप्रणिपत्ययाचितानिसर्वेपदानिसकं पानिहिमोपुजितिम्प्रयुक्तप्रत्यय: सात्विकांत

स्त्रिपंक्तिरनिकशस्त्वयागुराकृस्वेधलुखोनियोजितानाविहमे:कररस्वजेरियंगुरुश्रेकामनरोदतीवमाम. २५
द्वि२ प्रतिपच्चसमीरमवपुपुनगप्याश्रितावसुत्थित. रतिशूनिपरेवकोकिलांमधुरालापानिसर्गपंडितास्॥ ॥ २६
शिरसाप्रणिपत्ययाचितानुपदानिसर्वेपदानिचमुरनामिचनाविनेरहः सेरसंस्त्वमशान्तिरत्तिमे २७

सेपल्लक्षणमेतत्‌. संभ. प्रत्तापोरोमांच नात्मनुभवैवर्णपवेपथु स्वर्स्वैभ्यर्थमिस्यष्टौ सात्विकाथ्यं कीर्तिता-
उपगूढान्यालिंगमानि चनपुंसकेभाविक: नात्मनुभतप्रकारासिरहसेसुतानिवसंस्त्वमेपान्ति:सुखेना
स्ति. स्वत्रसमानकर्तृकत्वेदेशमनक्रियापेक्षयास्तीतिकेचित. २७ रचितेति. हेरति पंडितरतिकुशलत्व

कुमा
१५॥ वामसंगे कुसुमं यच्चितं स्तनोर[illegible]प्रमाणं प्रचाराकं ॥ स्तनोरतमन्वयः कुसुमप्रसाधनं पुष्पाभरणं इदं धृयते आ
वनिष्ठ मे वमन इति धाम्मेसेतो रादिकत्वात्कर्मणि लट् ॥ तव तत्प्रशोकं चारु सुंदरं वपुः नैव दृश्यते ॥ १८ ॥ विबुधैरि
त्यादि ॥ कौ आरम्भे निके कर्मणि यस्मिन् योगा इति भावः ॥ विबुधै देवैः यस्य स्मर्यते यस्य समकारणम्यं
स्मयपरिकर्मणि प्रसाधनकर्मणि असमाप्ते सति तं ममेमं दक्षिणेतरं वामं मे चरणं निर्मि ॥
रचितं रतिपंडित त्वया स्वयमंगेषु ममेदमार्तवं ॥ ध्रियते कुसुमप्रसाधनं तव तच्चारु वपुर्न दृश्यते ॥ १८ ॥
विबुधैरसि यस्य दारुणैरसमाप्ते परिकर्मणि स्मृतः ॥ तमिमं कुरु दक्षिणेतरं चरणं निर्मितरागमेहि मे ॥ १९ ॥
अहमेत्य पतंगवर्त्मना पुनरंकाश्रयिणी भवामि ते ॥ चतुरैः सुरकामिनीजनैः प्रिय यावन्न विलोभ्यसे दिवि २०
तरागं चित्तलाक्षारागं कुरु एहि आगच्छ ॥ १९ ॥ अहमेति ॥ अहं पतंगवर्त्मना अनलमार्गेण अग्निप्रवेशेनेत्यर्थः ॥
पतंग शलभे सूर्ये मार्जारे केसरे खगे इति वैजयंती ॥ एत्य आगत्य पुनस्ते अंकाश्रयिणी उत्संगवर्तिनी भवामि सं
प्रति ये भवितव्यमिव श्रेमानसामीप्ये लट् ॥ हे प्रिय यावत् दिवि स्वर्गे चतुरैः सुरकामिनीजनैः अप्सरोगणैः यावन्न विलो
भ्यसे न विलोभयिष्यसे ॥ यावत्पुरा निपातयोर्लट् ॥ २० ॥ मदनेति ॥ हे मदन स्मरलोकाम अनुयामि यत्प्रि त्वगुणे राम
१५॥

मिथ्यामेवसासीप्येलट यद्यपीत्मवघोरइतिकेशव: किंतुरनिर्भदेनेनृविनाभूनाकृतावियोगिनासती
मर्धः सुप्तुपेतिसमासः तत्मयाजीवितेतिकिलः नीरं वचनीयमिदंमेममद्यावस्थितं स्थिरभत २१
क्रियेति परलोकेनश्रंतरितस्यव्यवहितस्यमृतस्येत्यर्थः नेतवअनुत्यमंडनेकथंकेनप्रकारेणाक्रिय
तां कामचारलोट् अनुगवस्यवेश्रंतमंडनंसंभवतीत्यर्थः कुतः संगेनजीवितेनचसमंसहेवश्रन

मरतेनविनाकुमारनिःश्रममात्रंकिलजीवतीतिमेवचनीयमिदंमस्थिनेमदनत्वामनुयाभियद्यपि २१
क्रियतांकथमतमंडनंपरलोकांतरितस्यनिमयासममेवयातोस्यनर्किनांमानिमेंगेनचजीवितेनवा २२
अनुतांनयनः सरासितेशरमुत्संगनिषसधन्वनः मधुनासहसस्मितांकथांनयनोयान्नविलोकितां
निच २३
किंतांअविचारितांमानिशमनोसि इहमतपरीसपिनास्तीतिकिसंपमंडनमिति भाव: २२ अनुमे
निःशांअनुनांग्राजेवेनयनः शापयन उत्संगनिषसंश्रंकगतंधनुर्यस्यतस्यतथोक्तस्य धनुखश्चेत्य
नउदिश्य: नेतवमधुनायसंनेनेनसह मधुरैर्वचनैर्लनिर्विग्ध: सस्मितांकथांश्चालापनयायन

कुमा
॥ ५८ ॥

चनीयमसि लोके तेन श्रवणं ये स्मरं समस्तेऽपि लोके ज्ञानसमपि ॥२३॥ ऋतुनेति ॥ हृदयंगम ही नितरयं गमे र
मयत्वच प्रकारे रोग मेषु सुपर्सव्यासनिलिव च प्रमथ्य: न्यवहिवि लिविन्यासि नामभा गतः । निवत्कु सुमैः
योजितमाचपि में कार्मुक येनतत: कार्मुक निर्भे नाम मधु वसंत: ऋतुक चो न्य सुखासो सुखस्याली अचो पेन
विमवकि मासुहृदो ने वाराणा प्राग्गति भस्मता भिन्य्थ : नगमित: स्वतु नप्राप्ति: किं स्मज्ञिलासमपि पिर

ऋतुनेतु हृदयंगम: सखा कुसुमायोजितकार्मुको मधुः। नवतु तव हृत्यापि ताक्रिनाम्बिनः सोऽपि सुहृद्गतो
गतिं ॥ २४ ॥ अथ तैः परिदेवनाक्षरैर्हृदये दिग्धशरैरिवार्दितः । रतिमभ्युपपत्तुमातुरां मधुरात्मानमदर्श
यत्पुरः ॥ २५ ॥
नासामु आयेतत्र स्थितत्वम: ॥२४॥ अथ तैरिति परिदेवना क्षरैः विलाप: परिदेवनमित्यमरः हृदये दिग्धपक्षे
रिवार्दितः विषलिप्ताक्तसुरैर्व शैरिवाहतः सच ॥ दिग्धा क्षे विषलिप्तकाण्ड इत्यमरः मधुर्वसंतः आतुरः आतुर
माप वो रतिमभ्युपपत्तुं अनुगृहीतुं अभ्यासयितुमित्यर्थः अभ्युपपत्तिरनुग्रहे इत्यमरः आत्मानं पु
रोदर्शयत् आविर्भूतः इत्यर्थः ॥२५॥ तमिति ॥ तामभिमतवेश्वया शरीरेरक्तनौ संवाधयमसंबाधं राम
॥ १५ ॥

धीरक्लिस्य यामं चितितामुख ध्वरोज आचुत्ता अवतीर्णया हि त्वज न स्यागुणोऽत्ः स्वं पितनमतानि हास्य कपाटंय।।
स्वमविमोपजायते शा शिभं वति ७ च्छत्र तं अवज्ञेन इति उत्तेहासि प्राय ।। २६ ।। अतिस्विनेति ।। ु: स्वमस्यास्य ।।
न ओमिनि ु: स्विना संजानगु : स्वयपे : ता: स्वादिनादि नत्वास्मारनिरंवस्तं जसिन्मुना चक्रे : समुत्थाय अंकेन
सेतनमेयपयसुहृत्व स्यास्वस्यकिस्थित फिमुपस्थित नेदिदं कपोतबत्तकुर्वे स्यावलं करा: शा: कूरापिकनं ।।

नमस्तेसरसीरुहसामभुत्वाससंगारसरोजयानच ।। स्वमनस्यहिदु : स्वमश्रुतो पितृतदासमिसीयजायते ।। २६ ।।
इति चिन्तनमुवाच तु : स्विता सुहृद् : पयय वसते किंस्थितं ।। यास्वें करणा : अकीर्यते पर्जन्मित्र कपोतमकुर्वे २७

अथ त्यागे ० अन्वय : भस्मपर्वणे निकीर्यते पपस स्तिम नेह स्नेह इत्यर्थ : २२ ।। अपिस्मरेति ।। अपिस्मरत अ
निरं येन यथमाधवोव सेन : पर्युत्सुक : स्वहृशोनोत्कं स्थित : स्वमनाहत नयतो ममकोभाध वे त्वाशं काहं कारु
संयुक्त या संमा इयिनासु प्रेम अत्र नेत्र स्थितं अस्थितं ममक मित्यर्थ : सुहृत्वानः इमं मतुत वंचलं रवलु ।। २८ । अमु
नेनि ।। नसुहित्सार मवपार्श्ववर्तिता सहचारिताम नावसंतेन समुत्सुक सहितं जगत्र विप्रसतदगुरास्यस्मरगाह

कु.न
६

स्तर्मीचीकस्यचित्कंजानिकोमलानिपुष्पाभरणानिपुष्पाणिपत्रपत्रिणो वाला यस्य तस्य धनुष आ
मोक्षादितंजगममाज्ञाकारितत्वाद्यर्थः॥ इकोरन्यतमत्वाभिन्निगतः कर्मतः॥ ३९॥ गतेनिः नतेसत्या
अनिलाहतोदीपइवगतएवनानिवर्तते। अत्रमस्यदीपोपमानस्यसमासस्यदशावर्तितिनष्टिस्त्रानिइति
शेषः देशान्तरप्राप्यत्वो नेत्यादूरणादिचेतिविश्वः॥ कुत आविषयत्वमसतेनत्वेनैककर्यगाध्रुमितो
आविसंपुनिदेतिइतीत्संस्मरणयुगुरूपस्यवाधनः इतितास्वनयथितोल्लताताक्तलूप्रेमचलतहृत्तेने २८
स्मृत्वाचन्तुपार्श्वनविनाजगदाजासमसंतुरितवविपत्तनुगुपास्यकातिसंधनुयः पे॰ वपुष्यपतिना: २९
गतएवअतिनिषतिहत्स्वादीपइवानिलाहत: अत्रमत्रमदेयस्यमविश्रहाव्यस्तमप्रदीपितास्॥ ३०॥
संभावनत्वीप्नपत्र धूमकवायीपदप्राय्यं मीयअनमिनेत्यर्थः॥ ३॥ विधिनेति॥ नतुरेवसत: कार्मेध
मरनप्रवर्तयत्साविमुचनावर्जयनाविधिनादेवेनविशसतितिहितितिविषशोधानुकः पञ्चाद्याच।
विलमयस्वरूमेवेशोपुनादित्याहरणप्रत्यय:॥ अर्थेशशकुतंचधर्यथः कुत मर्दितोनावामनयस:
पत्नीतिश्रुतेः यतु: स्वस्य आश्रयिस्माश्रयमत्रयोरुभयोरेकपदार्थत्वाभिप्रायेणाधीकि अत्रपथ ६

एकस्येव पर्वदेशस्य सर्वाप्येवदानि नयनानामपि विधिरग्रहात्स्यपि हनवानिति भावः ॥ एकदेशमेवोपचारवति
अन्वयापायितिमिश्चनवायितेन नविश्वस्तेइत्यर्थः ॥ संश्रयदुमैस्त्राश्रयद्रचेगजेनभग्नैसतिवल्लरीलतावसन्तायमपत्नीनिवि
वः ॥ पवनएवतस्यावधबन्धसमित्यर्थः ॥ तुभङ्गभावचवनादितिचतुर्थी ३१ ॥ संप्रत्यनंतरकरणीयंप्रार्थयते ॥ मदिति ॥
नमस्तात्कायइत्कवकोरेप्यन्यथापिमरतास्यावर्णभाविन्यादित्यर्थः ॥ अमनंतरंभवतोइदंवस्माशं वेधुगनस्वति

विधिनाकल्पयमेवेवसंतनुमांकामवधिरिमंवृता ॥ अनुयायितिसंश्रयदुमेगजभग्नेपतत्पायवल्लरी ॥ ३१ ॥
नदिदंक्रियतामसंसंभवतावंधुनेनअयोजैमं ॥ विधुरांज्वलनातिसर्जनान्ननुमांप्रापयपत्युरंतिकं ॥ ३२ ॥
शशिनासहयातिकौमुदीसहमेधेनतडित्प्रलीयते ॥ प्रमदाःपतिवर्त्मगाइतिप्रतिपन्नंहिविचेतनैरपि ॥ ३३ ॥

असौकस्यकस्यचिदार्यायाः प्रयोजनंकृत्यंक्रियतां ॥ आत्मनामीलोदू नरदेवोरिखंति ॥ ननुहेवसंतविधुरांविश्लिष्टां विलतां
मांज्वलनातिसर्जनाद्दानात्पत्युरंतिकंप्रापयअग्निप्रवेशंकारयेत्यर्थः ॥ ३२ ॥ कर्तुंमर्थान्तरमर्थमाह इत्याह
शशिनेति ॥ कौमुदीचंद्रिकाशशिनासहयातिशशिनायान्तिस्वयंनश्यतीत्यर्थः ॥ तडिन्मेघेनसहप्रलीयतेअरमात्
इत्यर्थः ॥ अतोऽरमाकमिहनप्रमदाःस्त्रियःपतिवर्त्मगाःपतिमार्गानुगाइतिविचेतनैरचेतनैरपि
प्रतिपन्नं अंगीकृतं ॥ अतिपन्नोज्ञातः ॥ ज्वलनवरागपचाप्रस्तुत्रीकन्येविशवे ॥ ज्वलनाभिप्राय

मिति दैशोमनं तामाभाविक्रमेण मालत्तु पृष्पतैः शोभितैरिति पाठः ॥ वसिवर्ष्मगाद् न्यव स्मरेति ॥ ... मुदितेह स्यामेवि
नेमलिनाक्षरा ॥ ... प्रमेति ॥ ३७ ॥ इमुनेति । चकारोमंडमांतरनिष्ठमर्थः ॥ ...
...
... अथिष्यामीति धास्यामीत्यर्थः ॥ ३८ ॥ कुसुमेति ॥ ...

अस्तु नैव कवाचितन्तमीनुभगीनप्रियणानुभवान, नवपल्लवसंस्तरेयथा रचयिष्यामि तस्तुविभावरी ॥ ३९ ॥
कुसुमास्तरणे सहायतां बहुशः सौम्य गतस्त्वमावयोः कुरुसंप्रति तावदाशु मे प्रणिपाताञ्जलि याचितश्चितां ॥ ४० ॥

कुर्वांसं कुसुमास्तरणे पुष्पशयनीये सहायतां गतः ... ॥ ... सति
मर्थः ॥ अनुमेचितां ... ॥ ४१ ॥
नेदति ॥ ... संचारिणः ...
रितं ... ॥ तवविहितं ... मानेन स्थिरस्थी

यथा येन प्रकारेण मम रीतां विना स्वगम मपि नो लहते। न सहिष्यति। न त्वय्यतां मम जेन्मर्थः॥ २६॥ अपि चाहं न्येव विभायमो
मा बाष्पोणक एष सकि सस्खीं जलिंदी पता नमे जक्षि स ते बोधव- सखा स्मरः परत्र परलोके मया सह सा बिभज्य पास्यति
पानीयमिति रिवार्थ पो रिकेत्यर्थ ॥ २७॥ यातो केलि ला॰। पल्लवा- पाश्रुला। सहकार मंजरी चूत गुच्छ निचया विद
हि हि यस्मात्। नेत स्वास्मरः प्रिय चूतपल्लवो वसन्तः नयोक्त। ॥२८॥ इति देह नि॥ इति देह गिनुक्तये देह बिस र्माय स्थिते
मदनुवकंने सर्वित स्त्या दशिता जानमीतीभे॥ किशिंत वसुतेभया स्मर स्ताम पुष्प देत में मती शिमा ३६। इति यापि
निधाय दीयतां सलिल स्त्रांजलि रेक एवनो, अपि भज्य परत्र यमया सह दिन पास्यति नेत्र स्वोघव॥ ३७। परलोक विधे
च माधव स्मसु हि स्वावि तो लपल्लवा॥ मिश्रं च सहकार मंजरी प्रियचूत प्रस्तो हि तेसखा। ३८॥ इति देह विसर्जनो।
च मरतिर्निमां कोस भवास रवेनी॥ शाप रीकर रहो घविङ्कु स्नाव प्रथम। हचि रिया सवकं पथत्र॥ ३९॥ स्मरतु
कृतनिश्चयमिस्यर्थः रतिं श्राका समवास रस्वती अशरीरिणी वाक् करदोषेणापि द्रुतापापरी थयम हचिरिस्तुव
कं पथत॥ अनुकंपितां अभीसद्य सुपाविमर्थ कृपाद्या मुकंपायाः स्मर॥ ३९॥ कुसुमेति॥ कुसुमायुधपतिर्हिरलतगभ
वि भी चिरं दुर्लभेन भविष्यति॥ किंचाचिरमेव सुलभो भविष्यतीत्यर्थः॥ किं च श्रृणु तत्कर्मनि द्रोष भवेनक मे शासने
भंगोहरतो चमस्यार्थिस्याहा॥ त्वात्मा भासोन वुं स्मर्चिरिप्पमरः॥ मस्यासत भवपतनां समोपते गणना भाचिस्मरः

कुं ॰ मी

मदेवकर्मप्रमादतः ॥ अग्निसाक्षिका । अदत्तेति द्विज: स्वसुतया ॥ प्रीति द्विज: स्वकीयां स्त्रियं प्रजापति गर्भसुतायास स्वयमनिच्छामनुगामनुसित्वा मकरोत् ॥ अथ तेन प्रजापतिना विक्रियामिं द्रियविकारे निग्रहानि ध्यायति: सो ॥ एतस्माद्धेतोः कर्मफलमिदं ॥ ४१ ॥ एतावाधिपमिति तेषोक्ते स्वाहा महोकद्वयेन ॥ परितोति ॥ इति कुर्वं ॥ अधर्मधर्मसेवेन प्रजापतिनाध्यापि तो: आदिमोधर्मयाचितः ॥ तमगमानं प्रजान कर्मणा पार्वत्या

कुसुमायुधपत्नीहरेतेन वभार्यो नाविराभविष्यति, मरागेणेनभृत स कर्मणा शालभतं हरलोचनाग्निः ॥ ४७ ॥
स्वभिलाषस्सुवीरितिद्विज: स्वसुतायास करोत्सयपति ॥ अथ तेन निग्रह विक्रियामनि एष: फलमीश्वर ४८
परिलोयानि पार्वतीयज्ञानपसात स्वरितहरः ॥ उपलब्धसुखस्तदा स्मरं अनुग्रहीतो भविष्यति ॥ ४९
इति चाह सर्वधर्मयाचित स्वरप्राणान् शिवोसहित ॥ स्वरागेण सस्वचोभयो विनस्तुष्ट्यस्य ॥ ५० ॥
इत्यादि भिर्विनीतिं कृत: हर: ॥ शिवोपदेशात् पार्वती परितोषयति ॥ तदुपलब्धसुख: शापान्त: सम स्मरं तेन
वपुषा नियोजयिष्यति ॥ कृपयिष्यति ॥ स्मरस्य शापावधिं स्मरस्य तदा रतिं सरस्वती संचारः शापाव
धिमयुक्तवाति ॥ अनुत्पाविधस्य कर्मणी हरशाप शान्तिः ॥ वशिनो जितेन्द्रियाः स्वाधु राज्य स्मरते
स्मरस्य वयोभय ॥ अभयोक्रमयोः ॥ वशिनो शान्ताः स्वतः क्रोधो पस्तायते अन्यत्र विघ्नादुत्कंप

मैरो ४३ तदेति हेशोभवितमस्मात्कारणात् भवितव्योमधिष्यन् प्रियसंगमोयस्यतत्र योकं स्वंपपुष्पैःनीतके
तथाहिशंविपीतआत्मानदीतापात्स्वयापुष्पिवर्षाप्राप्नुत्यापात्यापतिहतायुधः पुनरीक्षनमवाकेनसंपुष्पति संगच्छ
मेहि ४४ इत्यमिति इत्येतद्दशपद्ये अपिमृतं कश्चित्स्मारितं दिव्या दाहेनेमदन पारायणी विलसमंत्रिभिमम रे
रतेर्भरनदारासांमरसागधाकस्तायवुद्धिं मरसोदेगवुद्धिं मदीचकार विचारयामासेत्यर्थः स्तुत्यापतुर्विभागपाम

नदिश्वविस्तशोभनेभवितव्यप्रियसंगमेन्तु रविपीतजलामयानयेपुष्पैर्महिपुष्पेनेनदी ४५ इत्यनेकिम
पिभूतमदशपद्यं मदीचकारमरसावसायवुद्धिं नतस्त्वयास्वकुसुमायुधधुरं नामाश्वासयत्तु चरितार्थं
वैदेवचोभिः ४६ अथमदनवधूरुपप्लुवानंव्यसनकृशापरिपालयाम्बभूव शशिनइवदिवातनस्य लेखाकि
रणपरिक्षयधूसरा प्रदोषं ४६

वाद्यमरः अथकुसुमायुधघर्षसनव्यसनरत्यपाताम् लिते विश्वासात् अप्रयोधीनसपदज्ञानविश्वासेहतुद्धि
मम रः एनांरतिंसुचरितार्थो विभिन्नार्यो निवेदानियेवानेवचोभिर्वीकेराश्वासयत् सर्वथा रिदनाप्रसमाप्तिप्रि
यसमागमोभविष्यति इत्यादिभिर्वचनैरस्याशु स्वमपाचकारेत्यर्थः ४५ अथमदनेति मदनवासनेन तु वेन
रूपाम्मदनवधूः रतिः उपप्लुवानं विपद् विधिकिरणपरिक्षयेणाधूसरामलिनं दिवातनस्याद्दिनप्रभस्यसायंचि

कु॰ सं॰

१ मिथ्याहिमांशुमन्यः हारिणोल्लेखाप्रदेशयं शिशिरपरिमलि पांसमु अतिस्पांचके पुष्पिमाग्राहवं गल्ल
हातं। समुजिवेशुम पदतोपकरी शुजिवनसौ जरगाम्रपुष्पमाग्र ४६ इति श्रीमहोपाध्यायकोलाचलमल्लि
नाथसूरिविरचितायां कुमारसंभवव्याख्यायां संजीविनीसमाख्यायां रतिविलापो नाम चतुर्थसर्गः ४
ममलेखितिथायास्कयः आगमेतिकरगहात्र मातम्मानुक्रमेणैव अविद्धः प्रथमाध्यायं ॥ २॥ तथासमसंहरनामनो
संहसितमाङ्गनिविष्टमुष्टिं नतांसमाकुञ्चितसव्यपादं २२ शीचक्रिक्रतचारुचापं हरञ्जमस्युद्यतमात्मयोनिः २